

Kytička vzpomínek na Jiřinu Veselskou

„*Jako herec na oblasti...*“ – tento příměr před lety použila Jiřina Veselská v doslovu ke knize Evy Urbachové *Lidový kraj na Vsetínsku*, v němž měla zhodnotit odborné působení a přínos její autorky oboru. Ve svém textu vycházela ze znalosti životních osudů této etnografky, která zasvětila svůj život Valašsku a jeho lidové kultuře. Do jisté míry čerpala ovšem i z vlastní zkušenosti, neboť úděl *etnografa na oblasti* obě tyto činorodé ženy spojoval. Zkusme se proto nyní toutéž optikou ohlédnout za životem Jiřiny Veselské, který je rámován letopočty 1943 a 2026.

Přestože je její profesní působení spjato se severovýchodním koutem naší republiky, rodným místem Jiřiny Veselské, tehdy ještě s dívčím jménem Rousová, se 12. října 1943 staly Petrovice u Třebíče. Na Vysočině strávila první léta svého života. Prostředí, v němž vyrůstala, v ní pozvolna formovalo zájem o lidovou kulturu a každodennost venkovského života. Rodnému kraji věnovala také svou diplomovou práci o lidovém stavitelství na Třebíčsku a Velkomeziříčsku. V roce 1966 úspěšně zakončila studium národopisu na Univerzitě Jana Ev. Purkyně v Brně. Jak její vrstevníci vzpomínali, vlastní jí byla nejen touha po poznání a zaujetí pro věc, ale také pracovní nasazení a ochota konat nad rámec svých povinností. A tak již během studia praktikovala na brněnské pobočce Československé akademie věd u Jaroslava Štíky a Karla Vetterla a v Etnografickém ústavu Moravského muzea. Ještě po letech s respektem vzpomínala na setkávání s Ludvíkem Kunzem, k němuž docházela společně s kolegou z ročníku Karlem Panákem. Základy muzejní práce, které tehdy získala, si nesla s sebou po celý svůj další profesní život a jako pomyslnou hřivnu je náležitě rozhojňovala. Na sklonku studia, ještě před závěrečnými státnicemi a obhajobou, k ní ze strany Jana R. Bečáka, ředitele Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, směřovala nabídka pracovního místa. Jak se s odstupem let ukázalo, její akceptování přineslo do života Jiřiny Veselské hned několik osudových okamžiků. Nasměřovala ji do kraje, kterému zůstala věrná až do konce svých dní. Rožnovská pracovní epizoda trvala pouze necelé dva roky. Rozvíjející se muzeum v přírodě jí poskytlo příležitost konfrontovat znalosti nabyté studiem s praxí, což záhy poznala při realizaci své první výstavy.

Po sňatku přesídlila do Frýdku-Místku a získala místo etnografky v tamním Okresním vlastivědném muzeu. Věrná mu zůstala (kromě dvou pauz spojených s mateřskými povinnostmi po narození dcer Dany a Magdy) až do poloviny devadesátých let. Vedle práce se sbírkovým fondem směřovala své výzkumné aktivity k problematice dřevěných sakrálních staveb, rukodělné výroby, zvláště k srdci jí však přirostlo téma neprofesionálního řezbářství. A nezůstalo nakonec jen u realizovaných výstav, muzejních publikací či článků. Jiřina Veselská stála u zrodu trienále beskydských řezbářů nebo Seniorgymnázia – myšlenky,

kteřá o mnoho let předběhla dnes populární koncept univerzity třetího věku. Nesporné organizační předpoklady a schopnost uplatnit se v managementu odborné práce se ukázaly jako její silná stránka. Ve Frýdku-Místku zastávala post vedoucí oddělení společenských věd a v roce 1991 se stala náměstkyní ředitele pro odbornou činnost. Tutéž funkci vykonávala v letech 1996 až 2003 i po přechodu do Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Zde jsem měl možnost se s Jiřinou Veselskou setkávat, nejprve jako student na praxi, posléze jako čerstvý absolvent univerzitního studia. Mnohdy až s odstupem let jsem dokázal docenit její prozíravost a vizionářský přístup, který se v danou chvíli nemusel setkat v kolektivu vždy jen s okamžitou pozitivní reakcí. V praxi byla ryzí realista, nestavěla vzdušné zámky, zároveň dokázala díky svému nasazení a vytrvalosti (a někdy až zarputilosti) posunout věci kupředu.

Velkou výzvou se pro ni stala volba do čela Národopisné společnosti v roce 1996. Řízení vrcholné profesní organizace se ujímala v nelehkých, přímo krizových letech. Ztráta dřívějšího technického, organizačního a finančního zázemí či nesplněné závazky předchozích let situaci jistě nijak neulehčovaly. Vedení se překvapivě nechopil žádný reprezentant některé z centrálních etnografických institucí v metropoli či velkém městě, ale paradoxně *etnografka na oblasti*. Spolu s hrstkou odvážných v řadách hlavního výboru přijala nelehký úkol resuscitace oborové společnosti s více než stoletou tradicí. Když ji v roce 2002 předávala svému nástupci Miroslavu Válkovi, byla Národopisná společnost již stabilizovanou institucí s funkčním provozním systémem a jasnou vizí. Brzy také poznala nezbytnou potřebu rekrutace nových členů, která se promítala do propagace mezi studenty s cílem přilákat je do řad společnosti. Navzdory tomu, že spolkový rozpočet byl velmi skromný, exekutiva pod vedením Jiřiny Veselské několik let po sobě finančně podporovala studentské výzkumy s příslibem publikování jejich výsledků v *Národopisném věstníku*.

Když se v devadesátých letech začala na Ministerstvu kultury formovat nová strategie podpory lidové kultury, patřila k odborníkům z praxe, s nimiž Odbor regionální a národnostní kultury navázal při přípravě koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, projektu Nositel tradice lidových řemesel či programu základního výzkumu a vývoje úzkou spoluprací. Pomyslnou tečkou za úspěšným manažerským působením Jiřiny Veselské v oboru se stala příprava a počáteční vedení projektu *Muzeum v přírodě a lidová kultura v nových formách prezentace kulturního dědictví* realizovaného za podpory tzv. Norských grantů v letech 2007–2011 ve Valašském muzeu v přírodě.

Své zkušenosti z praxe začala v roce 1996 předávat studentům muzeologie na Slezské univerzitě v Opavě. Želzo pomyslně převzala od tehdejšího ředitele Valašského muzea v přírodě Jaroslava Štíky; pedagogické působení ukončily až zdravotní komplikace v druhé polovině následujícího desetiletí. Přestože

výběrová přednáška/seminář z etnografie byla jen jednou v široké nabídce předmětů při studiu muzeologie, svým pojetím a volenými tématy dokázala posluchače natolik oslovit, že někteří z nich absolvovali studium bakalářskými a magisterskými diplomovými pracemi právě s etnografickou problematikou. V době, kdy byly na přelomu tisíciletí počty absolventů etnologie vcelku malé a nijak velká nebyla ani ochota uplatnit se v muzejní práci, se stali opavští žáci Jiřiny Veselské důležitou personální vzpruhou pro řadu regionálních muzeí disponujících etnografickými sbírkami. Zde bych rád připomenul ještě jeden osobní aspekt. Mnozí z absolventů nezpřetrhali vazby se svou pedagožkou ani po zapojení v praxi. I nadále se na ni obraceli s prosbou o radu a inspiraci – dlužno říci, že se jim vždy dostalo vlídného přijetí a pomocné ruky. A dělo se tak vlastně až do posledních dnů Jiřiny Veselské, která měla z profesního růstu svých žáků vždy velkou radost – zvláště když mohla pozorovat, jak se mnozí z nich stávají plnohodnotnými a respektovanými členy naší etnologické obce.

Když v polovině první dekády 21. století odešla Jiřina Veselská do penze, zdaleka nezaložila ruce v klín, byť jí začalo stále častěji zrazovat zdraví. V rámci dopisovatelské sítě České národopisné společnosti iniciovala v letech 2004 a 2005 výzkum zaměřený na uchování autentických vzpomínek žen, které prožily převážnou část svého aktivního života ve druhé polovině 20. století. Stála také u zrodu projektu elektronické národopisné bibliografie. Do jedné webové databáze integrovala nejprve starší soupisy regionálních periodik, posléze je doplňovala a rozhojňovala o nové z vlastní činnosti či vznikající jako studentské práce na univerzitách v Opavě a v Brně. V tomto projektu, jenž předala svým nástupcům teprve před několika lety, využívala své bohaté bibliografické zkušenosti, které si začala pod vlivem Richarda Jeřábka osvojovat již během univerzitních studií. Sama je v průběhu své kariéry rozvíjela tematickými bibliografickými soupisy vztahujícími se např. k Těšínsku i velkou knižní bibliografií Národopisného věstníku a dalších periodik Národopisné společnosti z roku 2013.

Je-li ústředním tématem mé vzpomínky role *etnografa na oblasti*, je na místě vzpomenout ještě jednu oblast působení Jiřiny Veselské. Uvolněné pracovní kapacity po odchodu do penze začala směřovat ke spolupráci s nadšenci a vlastivědnými pracovníky ze Sedlišť a především Raškovic, jimž byla po několik let ochotnou rádkyní při tvorbě expozice o životě v obci a na ní navazujících sběratelských či publikačních aktivit.

Rok co rok rozkvétaly časně zjara v trávníku u jedné z vilek v ulici Na Veselé ve Frýdku krokusy různých barev. Rok co rok byly potěchou domácích i kolemjdoucích – a těšila se z nich i Jiřina Veselská, která zde našla na více než půlstoletí zázemí pro rodinný život i svou práci. Když její pozemská cesta došla 1. března 2026 konečného cíle, první krokusy začaly jen nesměle rozevírat – na rozloučenou – svá květenství. Pomyslnou kytičku vzpomínek na etnografku,

kteřá dokázala být svým kolegům i žákům trvalou inspirací svou pracovitostí, oddaností oboru a zápallem pro věc, bych proto rád uzavřel poděkováním za všechen čas, rady a podněty, jimiž naši generaci etnologů a muzejníků ochotně provázela nejen v dobách studií a těsně po nich, ale i v dalších letech našeho působení v oboru. Budeme proto na Jiřinu Veselskou s úctou a vděčností vzpomínat.

Daniel Drápala

Ústav evropské etnologie FF MU Brno

Miloši Melzerovi poslední sbohem

Kytice od České národopisné společnosti a od Ústavu evropské etnologie FF MU spolu s mnoha dalšími symbolizovaly v šumperské obřadní síni ukončení životní pouti PhDr. Miloše Melzera, CSc., jenž se v uplynulém půlstoletí podílel na formování národopisu (etnologie) zejména v oblasti etnografického muzejnictví, ale i se zaměřením na dějiny oboru, řemeslnou výrobu, lidové a zlidovělé umění, oborovou bibliografii či na etnickou a regionální historii. Jeho stopa je v oboru dobře zdokumentovaná v jubilejních člancích, v personálním hesle v *Lidové kultuře. Národopisné encyklopedii Čech, Moravy a Slezska* (2007) i v rozhovoru, který s ním vedla Jana Pospíšilová z brněnského Etnologického ústavu AV ČR v rámci projektu *Rozhovory s osobnostmi oboru etnologie* (2016). Najdeme ho na internetové stránce ústavu. Udělením čestného členství v České národopisné společnosti (2011) byla jeho práce v oboru náležitě oceněna, jak je patrné z laudatia uveřejněného v *Národopisném věstníku*.

Proto nemusíme zabíhat příliš do detailů, nicméně profesní kariéru Miloše Melzera (*2. listopadu 1941 v Olomouci, +3. března 2026 v Šumperku) lze sledovat v hranicích střední a severní Moravy a Slezska mezi městy Šumperk, Olomouc, Opava a opět Šumperk, kde svou profesní dráhu ukončil jako ředitel Okresního vlastivědného muzea, kulturní instituce, do jehož správy náleželo i několik dalších muzeí a zámeckých objektů. Jeho aktivity se ale nerealizovaly jen na lokální či regionální bázi, ale měly i celostátní rozměr ať už v oblasti výstavní a publikační nebo díky členství v Národopisné společnosti, kde se podílel na oslavách k 100. výročí Národopisné výstavy československé (1995). Směřovaly i přes hranice do Polska, jak tomu bylo za jeho působení v Opavě. Nicméně počátky jeho badatelské orientace souvisely s tématy a s materiálem, které mu nabízelo regionální zázemí institucí, v nichž působil.

Svou profesní dráhu započal v šumperském muzeu (1968), kde při zaměstnání externě vystudoval na brněnské univerzitě obor národopis, a to už jako